

■ ДУМКА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

УДК: 634.16423:631.1.016

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНВЕСТУВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ©

Н.О. КОЗЯР*,
аспірантка кафедри
аграрного менеджменту
факультету менеджменту та права,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

У статті проаналізовано сучасний стан інвестування аграрних підприємств Вінницької області в умовах глобальних економічних змін. Проведений аналіз структури та обсягу інвестицій за останні роки у розрізі галузей та географічній структурі. Вказані можливості та загрози для розвитку інвестування в сільське господарство Вінницької області. Досліджено експортну структуру основної продукції підприємств аграрної сфери з метою визначення найбільш перспективних для інвестування. Визначенні перспективні напрямки розвитку аграрного сектору в середньо- та довгостроковому періоді. Визначенні пріоритетні цілі роботи в покращенні механізму інвестування підприємств в сфері сільського господарства. Запропоновані напрямки удосконалення “Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року” з урахуванням аграрної спрямованості області.

Ключові слова: інвестиції, стратегія, інновації, аграрні підприємства, глобалізація, механізми інвестування.

Рис. 2. Табл. 2. Літ. 7.

Постановка проблеми. Проблеми, пов’язані із залученням інвестицій в аграрний сектор економіки держави, були і залишаються найактуальнішими в умовах глобалізаційних викликів. Незважаючи на позитивні тенденції в інвестиційних процесах в аграрному секторі останніх років, сучасні обсяги як національних, так і іноземних інвестицій у сільське господарство недостатні для забезпечення не лише розширеного, а й простого відтворення матеріально-технічної бази галузі. Дослідження науковців показали існуючі можливості для отримання грошових коштів, матеріальних, інтелектуальних та інших цінностей сільськогосподарськими підприємствами. Однак міжгалузеві, передусім цінові, диспропорції в економіці спричинили штучне й економічно невиправдане перетікання прибутку із сільського господарства у посередницькі, обслуговуючі та інші галузі. Тому закономірно виникла й існує реальна проблема пошуку джерел надходження фінансових ресурсів в аграрний сектор економіки.

© **Н.О. КОЗЯР, 2017**

* Науковий керівник: доктор економічних наук, професор Мазур А.Г.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Завдяки своїй актуальності, питання залучення та використання інвестицій в аграрній сфері перебувають у центрі уваги науковців і практиків. Теоретичні та практичні питання інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств досліджували у своїх працях багато відомих учених, зокрема: П. Гайдуцький, В. Геєць, В. Завгородній, Г. Калетник [3], І. Кириленко, М. Кисіль, М. Коденська, О. Крисальний, А. Мазур [1], М. Малік, П. Саблук, В. Ситник, В. Федоренко, В. Юрчишин та інші. Водночас питання стабілізації ситуації в інвестиційному процесі аграрного сектору економіки, особливо залучення інвесторів в інвестиційну діяльність та ефективне використання залучених ресурсів, досліджені недостатньо. На сьогодні немає єдиної позиції щодо практичної й теоретичної обґрунтованості проблем інвестування аграрної сфери та ролі держави в даному процесі.

Формулювання цілей статті. Метою даної публікації є вивчення й аналіз сучасних проблем інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств Вінниччини та оцінка ефективності інвестування в аграрний сектор для визначення можливих джерел залучення інвестицій у перспективі.

Виклад основного матеріалу дослідження. На даний час основу економіки Вінницької області формує аграрний сектор. Наявність розвинутого агропромислового комплексу та сприятливих умов для ведення сільського господарства дає можливість визначити дану галузь інвестиційно привабливою для потенційних інвесторів.

Позитивним для розвитку інвестування в сільське господарство є і той факт, що 2015 рік (в умовах складної соціально-політичної ситуації в державі) більшість підприємств сектору закінчили з прибутком (табл. 1) [6].

Таблиця 1

Фінансові результати підприємств до оподаткування за видами економічної діяльності у 2015 році, (тис. грн) [6]

	Фінансовий результат (сальдо)	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат
1	2	3	4	5	6
Всього	5228740,3	77,6	10740251,4	22,4	5511511,1
сільське, лісове та рибне господарство	5722574,1	86,9	7973290,3	13,1	2250716,2
промисловість	158520,9	72,4	1667264,7	27,6	1508743,8
будівництво	110147,3	74,2	132342,0	25,8	22194,7
торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	-75481,1	81,3	563984,3	18,7	639465,4
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-524915,8	70,2	104750,3	29,8	629666,1

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
тимчасове розміщення й організація харчування	-7941,5	73,7	3752,4	26,3	11693,9
інформація та телекомунікації	53545,7	69,3	69589,5	30,7	16043,8
фінансова та страхова діяльність	23142,6	47,6	52794,0	52,4	29651,4
операції з нерухомим майном	-232838,2	63,8	79814,6	36,2	312652,8
професійна, наукова та технічна діяльність	10808,3	73,2	51223,4	26,8	40415,1
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-10939,8	70,1	28593,9	29,9	39533,7
освіта	875,2	71,7	1610,7	28,3	735,5
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3820,8	63,8	9568,7	36,2	5747,9
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-3332,6	66,7	165,4	33,3	3498,0
надання інших видів послуг	754,4	75,5	1895,0	24,5	1140,6

Найбільший обсяг капітальних інвестицій регіону зосереджений в сільському господарстві та переробній промисловості, що підтверджує аграрне спрямування регіону (табл. 2) [6].

Таблиця 2

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності, (тис. грн) [6]

	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Відхилення, +,-
Всього	6109514	5674572	7372954	1263440
Сільське, лісове та рибне господарство	1281408	1545876	2194797	913389
Сільське господарство	1269591	1528062	2143245	873654
Промисловість	2651256	2328804	2333565	-317691
Добувна промисловість розроблення кар'єрів	94401	69867	143193	48792
Переробна промисловість	2248666	2026555	1971308	-277358
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	288365	203759	188296	-100069
Будівництво	1279521	835270	1182434	-97087
Транспорт, складське господарство поштова та кур'єрська діяльність	110172	74710	329648	219476
Тимчасове розміщення й організація харчування	35209	5392	8453	-26756

У результаті проведеного дослідження було виявлено, що у Вінницькій області функції управління інвестиційними процесами в АПК розподілені між трьома структурними підрозділами облдержадміністрації.

З боку Управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції керування інвестиційними процесами в області здійснюється відповідно до тимчасового положення про даний структурний підрозділ, в якому зазначено основні його завдання, а саме:

- залучення в економіку області інвестицій, у тому числі іноземних, налагодження контактів з міжнародними фінансовими інституціями та міжнародними організаціями;
- розробка інноваційних та інвестиційних умов для сталого розвитку секторів економіки області.

Відповідно до покладених на нього завдань Управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції:

- сприяє проведенню переговорів з питань розвитку інвестиційної діяльності в області, залученню іноземних інвестицій, створенню спільних підприємств (з іноземними інвестиціями), визначенню перспективних об'єктів та напрямків інвестування;
- проводить державну реєстрацію договорів про спільну з іноземними партнерами інвестиційну діяльність [6].

З боку Департаменту регіонального економічного розвитку керування інвестиційними процесами в області також здійснюється відповідно до тимчасового положення. У ньому зазначено, що основним завданням даного структурного підрозділу є забезпечення у межах своїх повноважень захисту прав і законних інтересів вітчизняних та іноземних суб'єктів господарської діяльності.

Відповідно до покладеного на нього завдання Департамент регіонального економічного розвитку здійснює певні заходи, а саме:

- аналізує стан і тенденції економічного і соціального розвитку області; визначає пріоритети економічного і соціального розвитку; розробляє напрямки структурно-інвестиційної політики;
- надає консультативну, інформаційну та іншу допомогу суб'єктам підприємницької діяльності, які займаються розробленням і впровадженням інноваційних та інвестиційних проектів;
- сприяє створенню спільних підприємств, заснованих на базі майна різних форм власності, у тому числі підприємств з іноземними інвестиціями; розробляє заходи, спрямовані на залучення іноземних інвестиційних та кредитних ресурсів для розвитку економічного потенціалу області;
- запроваджує спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку [6].

Проте недоліки економічної політики останнього десятиріччя щодо агропромислового комплексу, особливо сільського господарства, як Вінниччини, так і держави в цілому, виявились у відставанні аграрного сектору від інших галузей народного господарства за ключовими технічними, економічними й організаційними параметрами.

Сільське господарство потрапило до жорстких цінових диспропорцій, втратило постійні канали збуту своєї продукції та придбання матеріально-технічних ресурсів. В результаті відбулось порушення обороту фінансових ресурсів галузі за

всіма основними параметрами, зокрема, отриманням виручки від реалізації продукції та залученням кредитів й інвестицій, а також отриманням державної фінансової підтримки. Проте сприятлива ситуація на ринках як внутрішніх, так і зовнішніх, та поступова модернізація виробництва дала можливість провести оновлення матеріальної бази та залучити додаткові інвестиції.

Для усунення недоліків потрібно розробити ефективний механізм державної інноваційно-інвестиційної політики здійснення відповідних процесів в аграрній сфері економіки. Державна інноваційно-інвестиційна політика включає в себе багато складових. На наш погляд, можна виділити три основних складових, на яких ґрунтуються основні засади формування інноваційно-інвестиційної політики (рис. 1) [7].

Рис. 1. Основні складові формування інноваційно-інвестиційної політики [7]

Важливою складовою інноваційно-інвестиційної політики є правове забезпечення. Численними Законами та підзаконними актами в Україні була створена досить ґрунтовна нормативно-правова база, якою передбачалось не тільки загальна орієнтація на інноваційний розвиток економіки, але й окреслювались основні механізми втілення в життя такого курсу державою. Проте реальне включення в дію більшості з цих механізмів в Україні не відбулося.

При цьому Верховна Рада України, на жаль, не виявила достатньої послідовності: затвердивши законодавчо норми прямої дії, вона легко погоджувалась з пропозиціями виконавчої влади про призупинення дії відповідних статей законів, спочатку тимчасово, а потім і вилучення їх повністю. Таким способом більш, ніж наполовину було вихолощено закон “Про наукову і науково-технічну діяльність” – реально діють з нього лише статті про пенсійне забезпечення науковців.

Ще більш драматична історія Закону України “Про інноваційну діяльність”. Після вилучення з нього статей 21 та 22 він практично втратив свій сенс і по суті перетворився на чисто декларативний документ, в якому визначається певна термінологія і розповідається про поширені в світі механізми впливу держави на інноваційні процеси, але жоден з цих механізмів реально не запроваджується. Можливо, спроба організувати підтримку й стимулювання всіх без винятку інноваційних проектів, закладена в першій редакції закону, була дещо передчасною. Тому ми пропонуємо звзунти її дію до підтримки пріоритетів, бо без цього Закон може виконувати роль лише навчального посібника для студентів.

На превеликий жаль, у таку ж нікому не потрібну імітацію реальної справи перетворилося визначення пріоритетних напрямків науково-технічної та інноваційної діяльності і формування та реалізація державних науково-технічних програм (механізму формування інноваційних програм нашим законодавством взагалі не передбачено).

Таким чином, нині діюча законодавча база науково-технологічного та інноваційного розвитку, незважаючи на значні зусилля, витрачені на її розробку, не відповідає сучасним вимогам і практично не впливає на темпи такого розвитку. В ній лишаються не вирішеними питання стимулювання інноваційної діяльності та витрат на наукові дослідження і розробки, формування інноваційних венчурних фондів, реалізації політики інноваційних пріоритетів держави, використання для цього можливостей і переваг програмно-цільового підходу. Втілення в життя “Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року” вимагає істотного вдосконалення законодавчої бази та розробки нового системного нормативно-правового і організаційно-методичного забезпечення (рис. 2) [7].

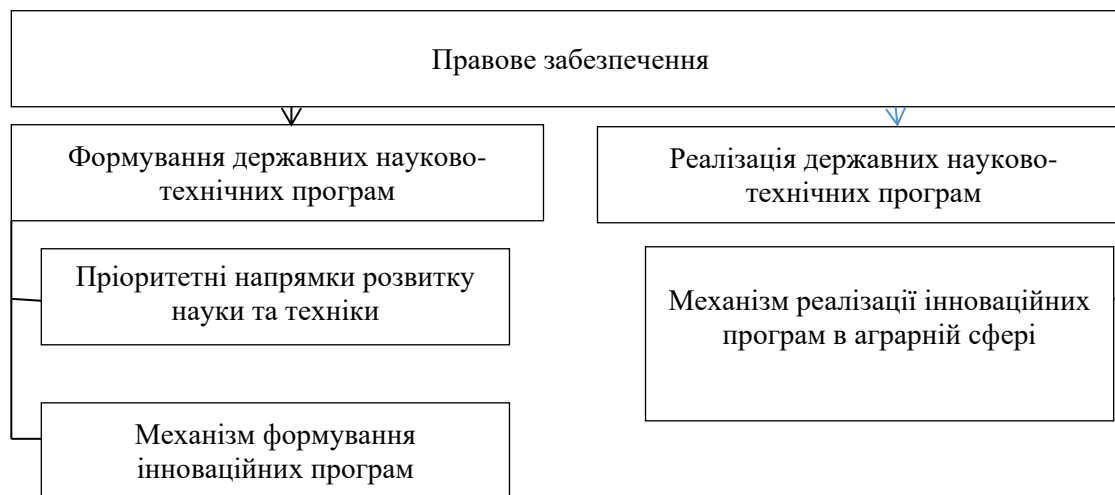

Рис. 2. Механізм правового забезпечення інноваційно-інвестиційних процесів в аграрній сфері економіки Вінницької області [7]

Нормативна база є фундаментом в управлінні інноваційно-інвестиційними процесами. За роки переходу до ринкових відносин було складено відповідну законодавчу базу в галузі інвестиційної діяльності, яка відіграє позитивну роль у розвитку інвестиційних процесів у країні. Основні її недоліки в тому, що вона розкриває не всі сторони інвестиційної діяльності, дуже швидко змінюється, саме тому вона є не удосконаленою. Усе це одна з причин слабого припливу інвестицій в цілому в економіку України та в окремі галузі економіки.

Другою складовою інноваційно-інвестиційної політики є фінансове забезпечення.

Складність процесу “входження” аграрного сектору у ринкову економіку призвели до значних проблем, серед яких: проблеми реструктуризації, пов’язані з трансформацією форм власності суб’єктів аграрного сектору економіки, руйнація фінансово-господарських зв’язків; труднощі фінансово-економічного забезпечення, пов’язані з дефіцитом, відсутністю ефективного кредитування тощо, що конче необхідно для виходу аграрного сектору з кризи та ін.

В результаті – слабка інвестиційна привабливість реального сектору агропромислового комплексу, недостатній обсяг інвестицій саме в аграрну сферу економіки, що пов'язано з її низькою дохідністю, довготривалим циклом окупності та високим рівнем ризиків; її нестабільне фінансове становище і стало причиною гальмування інвестиційних процесів в аграрному секторі та призвело до інвестиційної кризи.

Факторами, які призвели до погіршення інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки, є:

- зменшення припливу фінансових ресурсів у галузі комплексу (зменшення виручки від реалізації продукції), що пов'язано з погіршенням платоспроможності, а отже і зменшенням попиту населення на продукцію;

- додаткове зменшення доходів вітчизняних виробників через велику частину імпоротної продукції на внутрішньому ринку держави (звуження ринку збуту);

- проведення в короткий термін повної перебудови усієї системи бюджетних відносин, відмова від державної підтримки аграрної сфери економіки без компенсації фінансових втрат виробникам продукції;

- збереження монополізованої структури та торгівельного промислового сегменту аграрного сектору економіки та відсутність ринкових механізмів, які регулюють цінові взаємовідносини сільськогосподарських, переробних, торгово-закупівельних та ресурсовиробничих організацій, що призвело до зростання цінового диспаритету та погіршення фінансово-вартісних пропорцій міжгалузевого обміну (дисбаланс між доходами та витратами);

- незавершеність процесів земельної реформи та інституційних перетворень у сільському господарстві та в суміжних галузях аграрного сектору економіки [7].

Висновки. Отже, механізм формування єдиної інноваційно-інвестиційної політики в аграрній сфері економіки повинен включати в себе економічні, організаційно-правові та соціальні заходи держави щодо формування сприятливого середовища для здійснення інноваційної діяльності за умови державної фінансової підтримки, яка реалізується в результаті формування правового, фінансового та наукового забезпечення аграрної сфери економіки. В результаті науково-технічного прогресу та оновлення науково-технологічної та організаційної бази виробництва буде забезпечуватися отримання конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції.

Механізм формування інноваційно-інвестиційної політики в аграрній сфері економіки вінницької області включає набір складових, що не можуть існувати окремо одна від одної. Кожна з них характеризує окремий сегмент інноваційно-інвестиційної політики, ефективна діяльність яких призведе до виготовлення конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції.

Держава повинна більш ефективно впливати на інвестиційну діяльність аграрних підприємств проведенням кредитної та амортизаційної політики, наданням фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик, а також податковою політикою. При чому функції держави повинні бути чітко визначені, насамперед, в результаті створення більш досконалого законодавчого поля діяльності суб'єктів національного агропродовольчого ринку, застосування податкової системи і основних принципів цінової політики, яка була б спрямована на забезпечення еквівалентного обміну, регулювання умов постачальницько-збутової діяльності, збалансування виробництва і реалізації продукції, здійснення діагностики стану конкурентного середовища вітчизняних підприємств та опрацювання організаційно-економічних аспектів відродження технології управління конкурентними перевагами в діяльності вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел

1. Мазур А. Г. Управління регіональними інвестиційними процесами в агропромисловому комплексі : монографія / А. Г. Мазур, С. В. Козловський, Ю.В. Герасименко. – Вінниця : ГЛОБУС–ПРЕС, 2008. – 207 с.
2. Калашнікова Т. В. Механізм і пріоритети державної підтримки аграрного сектору економіки / Т. В. Калашнікова // Економіка АПК. – 2012. – № 8. – С. 100-104.
3. Калетнік Г.М. Національна доктрина продовольчої безпеки України / П. Т. Саблук, Г. М. Калетнік // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 3-10.
4. Черевко Г.В. Державне регулювання економіки в АПК: Навч. Посібник. – К.: Знання. – 2011. – 339 с.
5. Юрчишин В. До аналізу причин і наслідків занепаду сільського господарства / В. Юрчишин // Економіка України. – 2010. – № 2. – С. 54 -62.
6. Офіційний сайт Вінницької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vin.gov.ua/>.
7. Костромський М. В. Механізм формування інноваційно-інвестиційної політики в аграрній сфері економіки [Електронний ресурс] / М. В. Костромський. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/>.

Список використаних джерел у транслітерації / References

1. Mazur A.H. Upravlinnia rehionalnymy investytsiinymy protsesamy v ahropromyslovomu kompleksi : monohrafiia / A.H. Mazur, S.V. Kozlovskiy, Yu.V. Herasymenko. – Vinnytsia : HLOBUS–PRES, 2008. – 207 с.
2. Kalashnikova T.V. Mekhanizm i priorityety derzhavnoi pidtrymky ahrarnoho sektoru ekonomiky / T. V. Kalashnikova // Ekonomika APK. – 2012. – № 8. – S. 100-104.
3. Kaletnik H.M. Natsionalna doktryna prodovolchoi bezpeky Ukrainy / P.T. Sabluk, H. M. Kaletnik // Ekonomika APK. – 2011. – № 8. – S. 3-10.
4. Cherevko H.V. Derzhavne rehuliuвання ekonomiky v APK: Navch. Posibnyk. – K.: Znannia. – 2011. – 339 s.
5. Yurchyshyn V. Do analizu prychnyn i naslidkiv zanepadu silskoho hospodarstva / V. Yurchyshyn // Ekonomika Ukrainy. – 2010. – № 2. – S. 54 -62.
6. Ofitsiyniy sait Vinnytskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.vin.gov.ua/>.
7. Kostromskiy M.V. Mekhanizm formuvannia innovatsiino-investytsiinoi polityky v ahrarnii sferi ekonomiky [Elektronnyi resurs] / M.V. Kostromskiy. Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/>.

ANNOTATION

CURRENT STATE AND TRENDS OF INVESTMENTS IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF VINNYTSIA REGION

KOZYAR Natalia,
*Postgraduate Student of the Department
of Agricultural Management,
Faculty of Management and Law,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)*

The article analyses the present-day state of agricultural enterprises investment of Vinnytsia Region in terms of global economic challenges. The analysis of the structure and investment in recent years in terms of sectors and geographical structure is given. The opportunities and threats for the development of investment in agriculture of Vinnitsa Region are revealed. The structure of export of main agricultural areas in order to identify

the most promising for investment is studied. Promising areas of the agricultural sector in the medium and long term are identified. Definition of priority objectives to improve the mechanism of investment in the agricultural sector is given. Directions for improvement of the "Strategy of balanced regional development of Vinnytsia Region until 2020" with regard to agriculture are suggested.

Key words: investments, strategy, innovation, agricultural enterprises, globalization, investment mechanisms.

Tabl. 2. Lit. 2.

АННОТАЦИЯ СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ИНВЕСТИРОВАНИЯ АГРАРНОЙ ОТРАСЛИ ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ

*КОЗЯР Наталия Александровна,
аспирантка кафедры аграрного менеджмента
факультета менеджмента и права,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)*

В статье проанализировано современное состояние инвестирования аграрных предприятий Винницкой области в условиях глобальных экономических изменений. Проведен анализ структуры и объёма инвестиций за последние годы в разрезе отраслей и географической структуры. Указаны возможности и угрозы для развития инвестирования в сельское хозяйство Винницкой области. Исследованы возможности экспорта основной продукции предприятий аграрной сферы с целью определения наиболее перспективных для инвестирования. Определены перспективные направления развития аграрного сектора в среднем и долгосрочном периоде. Определены приоритетные цели работы в улучшении механизма инвестирования предприятий в сфере сельского хозяйства. Предложены направления совершенствования "Стратегии сбалансированного регионального развития Винницкой области на период до 2020 года" с учётом аграрной направленности области.

Ключевые слова: инвестиции, стратегия, инновации, аграрные предприятия, глобализация, механизмы инвестирования.

Рис. 2. Табл. 2. Лит. 7.

Інформація про автора

КОЗЯР Наталія Олександрівна – аспірантка кафедри аграрного менеджменту факультету менеджменту та права, Вінницький національний аграрний університет (23233, Вінницький р-н, с. Бохоники, В/ч А 4610, буд.4, кв. 2, e-mail: ntalka@mail.ru).

KOZYAR Natalia – Postgraduate Student of the Department of Agricultural Management, Faculty of Management and Law, Vinnytsia National Agrarian University (23233, Vinnytsia District, v. Bohonyky, 4, V/A 4610, Apt. 2, e-mail: ntalka @ mail.ru).

КОЗЯР Наталия Александровна – аспирантка кафедры аграрного менеджмента факультета менеджмента и права, Винницкий национальный аграрный университет (23233, Винницкий р-н, с. Бохоники, в/ч А 4610, д. 4, кв.2, e-mail: ntalka @ mail.ru).

